

Profesionālās izglītības kompetences centrs
"Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola"

K.Valdemāra iela 139, Rīga, LV-1013, tālr. 67360823, e-pasts rdmv@rdmv.lv

Mācību līdzeklis
Izglītojamo izpratnes par literatūras veidiem,
žanriem, virzieniem un mākslinieciskās izteiksmes
līdzekļiem pilnveide

Stundu plāna autore: Ramona Mīlīga

Profesionālās izglītības kompetences centra
„Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola”
latviešu valodas un literatūras skolotāja

2017

Stundu plāns. Literatūras veidi, žanri, virzieni un mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi.

Tēmas apguvei paredzētas 2 mācību stundas:

1.stunda. Literatūras veidi un žanri.

2.stunda. Literatūras virzieni un mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi.

Abās stundās iekļauti darba lapas „Literatūras veidi, žanri, virzieni un mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi” uzdevumi.

Stundu mērķi:

- 1.Pilnveidot izglītojamo izpratni par literatūras veidiem, žanriem, virzieniem un mākslinieciskās izteiksmes līdzekļiem.
- 2.Attīstīt izglītojamo iemaņas darbā ar daudzveidīgiem mācību līdzekļiem.
- 3.Pilnveidot izglītojamo analītiskās prasmes.
- 4.Rosināt izglītojamos apzināties literatūras un mākslas nozīmi un attīstības tendences nacionālās un individuālās identitātes attīstībā.

Stundu gaita:

1.stunda

- 1.Izglītojamie tiek iepazīstināti ar stundas tēmu, mērķiem un uzdevumiem.
- 2.Izglītojamie grupās atkārtο iepriekš apgūto un sagatavojas tēmai „Literatūras veidi, žanri, virzieni un mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi”.
- 3.Izmantojot mācību literatūru, izglītojamie individuāli strādā ar darba lapām un pilda 1.-4.uzdevumu.
- 4.Izglītojamie apkopo rezultātus.

2.stunda

- 5.Izglītojamie atkārtο iepriekšējās mācību stundās apgūto.
- 6.Izmantojot mācību literatūru, izglītojamie individuāli strādā ar darba lapām un pilda 5.-10.uzdevumu.
- 7.Izglītojamie grupās apkopo individuālā darba rezultātus.
- 8.Izglītojamie veic sava darba pašvērtējumu, pedagogs novērtē sasniegtos rezultātus.

Sasniedzamais rezultāts:

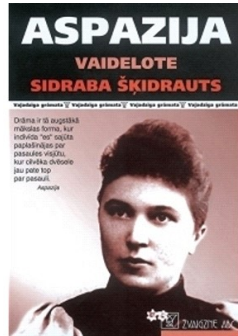
Iepazīstas un prot atšķirt literatūras veidus, žanrus, virzienus un mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus

Apzinās mākslu kā daudzveidīgu parādību un izprot literatūras nozīmi savā estētiskajā kultūrā, valodas pilnveidē un personības attīstībā

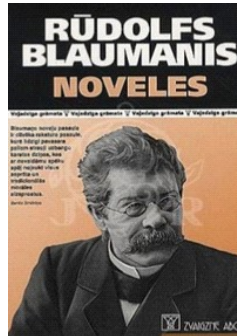
Darba lapa. Literatūras veidi, žanri, virzieni un mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi

1.Nosakiet literatūras veidus! (4punkti)

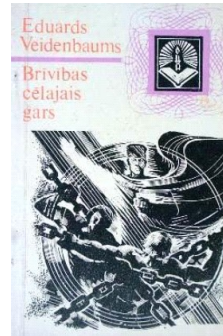
A.

B.

C.

D.

2.Nosakiet mākslas veidus! (4punkti)

A.

B.

C.

D.

A. K.Zemdega. Raiņa kapa piemineklis, 1935

B. J.Jaunsudrabiņš. Kurzemes Šveice, 1935

C. R.Suta. Rīga, 1924-1928

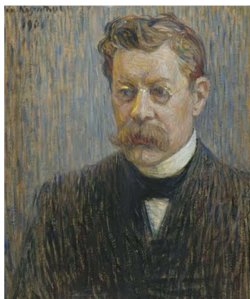
D. L.Bonštets. Rīgas 1.pilsētas (vācu) teātris (pašreizējā Latvijas Nacionālā opera), 1860-1863

3. Blakus literatūras veidam pierakstiet atbilstošos žanrus! (6 punkti)

Drāma -	balāde
	humoreska
Epika -	romāns
	sāga
Liroepika -	traģēdija
	traģikomēdija

4. Nosakiet tēlotājmākslas žanrus! (4 punkti)

A.

B.

C.

D.

A. J. Rozentāls. Blaumaņa portrets, 1908

B. J. Rozentāls. Miests Kurzemē, 1912

C. J. Rozentāls. Klusā daba, 1909

D. J. Rozentāls. Pēc dievkalpojuma (No baznīcas), 1894

5.Sarindojiet literatūras un mākslas virzienus hronoloģiskā secībā! (4 punkti)

Dadaisms
Eksistenciālisms
Klasicisms
Postmodernisms
Romantisms

6.Nosakiet mākslas virzienus! (4punkti)

A.

B.

C.

D.

V.Purvītis. Pavasarī (Ziedonis), 1933-1934

M.Rotko. Numurs 8, 1952

J.Kazaks. Bēgļi, 1917

R.Suta. Klusā daba, 20.gs.20.g.sāk.

7.Nosakiet literatūras veidu, žanru un virzienu! (6 punkti)

Veids -	Žanrs -	Virziens -

Rūdolfs Blaumanis

Andriksons (fragments)

«Viens saimnieks ar jums vēlās runāt, baronlielskungs.» «Kas tas ir?» «Klaucēns.» «Tā. Es iešu... Ko viņš grib?» «Es nezinu, baronlielskungs. Viņš nestāsta.» «Labi.»

Slaikais sulainis nedzirdami nozuda iz kabineta, un barons avīzē vēl brītiņu lasīja tālāk. Tad lapa nočaukstēja, un viņš piecēlās. Bāls aiz karstuma, viņš piegāja pie augstā loga, kura markīze bij dziļi nolaista, un atvēra to mazdrusciņ. Gluži kā krāsns svelme viņam no ārienes verda pretim. «Briesmīgi,» viņš nomurmināja, aizvēra logu atkal cieti un piegriezās dārgajam barometrim, kas jau nedēļām uz «sausu» vien rādīja. Arī tagad ne mazākās cerības! Barons savieba ģīmi un tuvojās lēniem soļiem galdiņam, uz kura melnās marmora virsas stāvēja plata sudraba bļoda ar caurspīdīgiem ledus gabaliem un zifona pudeli. Šņākdams vēsais zeltērsas ūdens ietecēja slīpētā glāzē, un barons dzēra.

Tad viņš iegāja ēdamistabā. Pilī nebij sevišķas runājamās istabas priekš zemniekiem, un tādēļ barons ar tiem satikās koridorā. Tā tas bij noticis viņa tēva, tā viņa tēvatēva laikos. Barons gan nāca iz galvaspilsētas zemes smalko ierašu augstskolas, un viņa pašcienība viņam iesākumā nebij atļāvuse pa pus un pa veselām stundām sarunāties ar saviem saimniekiem gaņģī, kur vējš vilka cauri un istabas meitas, sulainis un ķēkša katru vārdu varēja noklausīties. Bet ēdamistabā, kurp viņš pirmā laikā zemniekus bij licis aicināt, tie atstāja grūti aizdzēnamu zābaksmēra, siena un mitrā vietā stāvējušu drēbju smaku, tā ka līdz sevišķas istabas ierīkošanai bij jāpaliek pie tēva un tēvatēva paraduma. Tā viņš arī šoreiz gribēja iziet koridorā, kad atminējās dzirdējis, Klaucēns piederot pie viņa paskolotiem saimniekiem. Tad tad laikam gan jau bij atsvabinājies no trāna smakas. Bez tam šis saimnieks bij dēls tam saimniekam, kuru mirušais barons visvairāk bij cienījis. Jaunais lielskungs piedūra pirkstu pie zvana pogas, pēc kam slaikais sulainis atkal parādījās. «Ved viņu šurp ēdamistabā,» viņš pavēlēja. «Jā, baronlielskungs,» sulainis atbildēja, viegli palocīdamies, un izgāja ārā. Barons aizvirzījās aiz garenā ēdamgalda. Šim vīram galu galā tomēr ar trānu smērēti zābaki varēja būt kājās, un tādā gadījumā četri soļi attāluma nebij bez labuma. Tad viņš arī vēl no ļaudīm ar kaut cik necik izglītības sev neļāva bučot roku. Tātad galds nozīmēja mēmu rokas skūpstā atraidījumu, ja saimniekam bij tik daudz smalkjūtības to saprast. Koridorā barons mēdza roku aizlikt aiz muguras, pie tam laipni sacīdams: «Nevajaga, nevajaga.» Bet pie tam viņš allaž sajuta kaut ko nepatīkamu un pagrūtināja tādēļ cik spēdams šādu skatu atkārtotos. Pēc maza brīža atvērās durvis un vienkārši, bet godīgi ģērbies vīrs ienāca un palika pie durvīm stāvam. «Labdien, cienīts baronlielskungs.» «Labdien.» Sveicinājums skanēja ļoti pieklājīgi, viņa atņemšana laipni. Kungs un nomnieks ieskatījās viens otrā.

Barons raudzījās saules nodegušā, veselīgā, glītā zemnieka ģīmī, kurā bij lasāms spēks un pašapziņa, saimnieks - smalkos, bālos vaibstos, lielās, laipnās acīs un uz muti, kura jāva noģimst, ka tā raduse pavēlēt. «Jūs esiet Klaucēnu saimnieks Andriksons?» sacīja barons. «Jā, cienīts baronlielskungs.» «Man prieks jūs redzēt, Andrikson. Esmu jau par jums dzirdējis. Jūs esiet krietns, uzcītīgs saimnieks.» Andriksons nokaunējās un nomurmināja kaut ko pie sevis. Tad viņš sacīja: «Jāstrādā ir, baronlielskungs, citādi šos laikos neiet.»

8. Blakus skaitlim pierakstiet atbilstošā paskaidrojuma burtu! (8 punkti)

1.	Ironija	A.	tēls, kas nosacīti pārstāv kādu ideju
2.	Metafora	B.	apzīmētājs, kas tēlaini raksturo kādu priekšmetu vai parādību
3.	Simbols	C.	blakus tēlotas divas ainas (dabas un cilvēka dzīves tēlojums), kurās uzsvērta abu līdzība vai atšķirība
4.	Salīdzinājums	D.	cilvēkam piemītošas īpašības pārnese uz priekšmetu, dabas parādību vai dzīvnieku
5.	Personifikācija	E.	divu parādību saistījums, satuvinājums, kas balstīts uz to līdzību
6.	Paralēlisms	F.	kādas parādības pārnese uz citu, līdzīgu parādību
7.	Epitets	G.	kādas parādības pārspīlēts tēlojums
8.	Hiperbola	H.	pozitīvas nozīmes vārda lietojums pretējā - negatīvā nozīmē

9. Miniet katram mākslinieciskās izteiksmes līdzeklim 3 piemērus! (6 punkti)

Oksimorons (epitets, kas ir pretstatīts apzīmējamam vārdam, piemēram, vissaldākās moka)	
Metomīmija (tēlaina atgādinājums, kurā uz abpusējas līdzības pamata kāds jēdziens aizstāj citu, piemēram, abra mani pabaroja)	

10. Nosakiet stila figūras! (2 punkti)

A) Ielika vasaru dzeltenā šķirstā, Jā, dzeltenā šķirstā. Aizveda guldīt mūžības jūrā, Jā, mūžības jūrā. (V.Plūdonis.)	B) Visu nakti lietus lija, Visu nakti klausījos. (Rainis.)